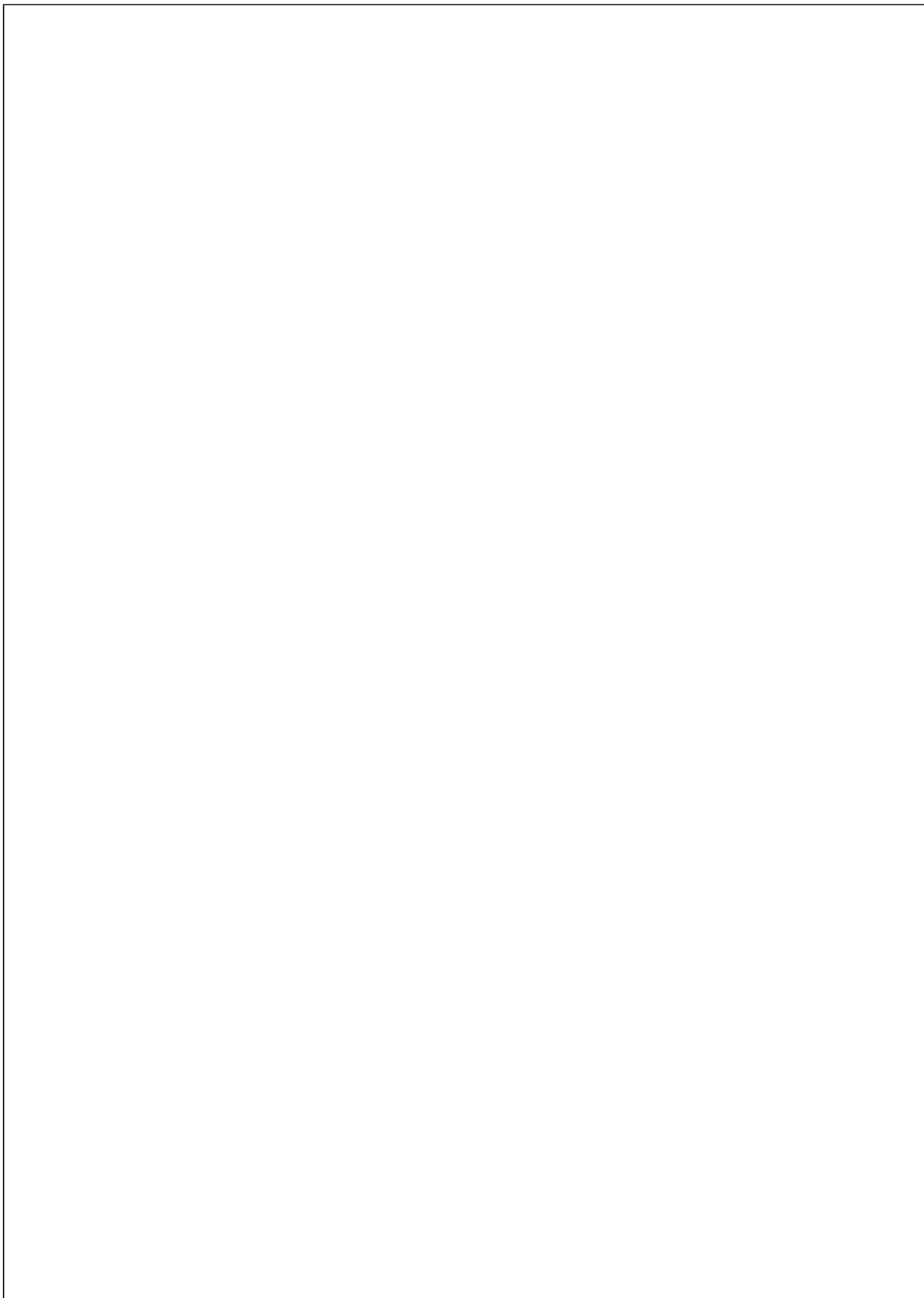

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/230469,Konferencja-naukowa-Walka-na-obrazy-Opozycyjne-kontrnarracje-fotograficzne-w-lat.html>
27.02.2026, 14:24

Konferencja naukowa „Walka na obrazy. Opozycyjne kontrnarracje fotograficzne w latach 1980-1989”

27 października 2025 r. w Sali Odczytowej Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w Warszawie zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski otworzył konferencję naukową „Walka na obrazy. Opozycyjne kontrnarracje fotograficzne w latach 1980-1989”.

27.10.2025

[Archiwum IPN](#) [Fotografia](#)

- W czasach, gdy oficjalny obraz fałszował rzeczywistość, zdjęcia tworzone przez niezależnych twórców stały się kontrnarracją wobec komunistycznej propagandy. Fotografia była wtedy bronią. Cichą, ale niezwykle skuteczną

- podkreślił zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski podczas otwarcia konferencji zorganizowanej przez Archiwum IPN.

W PRL-u większość mediów i kanałów komunikacji kontrolowana była przez państwo narzucające społeczeństwu zideologizowaną wizję świata. Propaganda pokazywała tylko starannie wybrane fragmenty rzeczywistości i robiła to zgodnie z aktualnymi potrzebami partii rządzącej. Elementy demaskujące fałsz narzuconej ogólnie narracji były eliminowane. Czuwał nad tym rozbudowany aparat państwowy. Z jednej strony Centralna Agencja Fotograficzna, oficjalna prasa, wydawnictwa i kanały dystrybucji dbały, żeby zapełnić media obrazami akceptowanymi przez władzę; z drugiej Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk pilnował, by nie pojawiło się nic, co by tę wizję kwestionowało. Mimo tego społeczeństwo polskie nigdy nie przestało szukać i pokazywać prawdy, także przy pomocy fotografii.

Fotografom trudno było ominąć ograniczenia. Wielu wydarzeń po prostu nie wolno im było fotografować, a gdy im się to udawało, nie mogli liczyć na publikację swoich zdjęć. Mimo to próbowali. Przykłady ich działań można znaleźć w okresie całego PRL-u, ale prawdziwy wybuch aktywności nastąpił wraz z powstaniem „Solidarności”. Fotografia dokumentowała najpierw wybuch społecznego entuzjazmu i jego przejawy, a później, w stanie wojennym, różne formy oporu.

W czasie karnawału „Solidarności” w prasie zaczęto drukować więcej fotografii aktualnych wydarzeń, wydawano nawet osobne albumy, żeby wspomnieć *Stocznię '80* ze zdjęciami kilku autorów i *Stop, kontrola: Stocznia Gdańska, sierpień 1980* Erazma Ciołka. Na nowo spojrzano na dorobek polskiej fotografii, akcentując w nim wątki krytyki społecznej, od połowy lat 70-tych coraz częściej obecne w fotoreportażach, zwłaszcza młodego pokolenia fotografów. Kulminacją tych dążeń stał się I Ogólnopolski Przegląd Fotografii Socjologicznej otwarty w Bielsku-Białej w listopadzie 1980 r. i zamknięty przez cenzurę po pięciu dniach.

Po 13 grudnia 1981 r. fotografowanie stało się bardzo trudne i niebezpieczne, jednak zarówno profesjonalni fotoreporterzy, jak i amatorzy, nadal starali się dokumentować rzeczywistość. Działały niezależne agencje fotograficzne: FotoNOWA w Warszawie i Dementi we Wrocławiu. Zdjęcia publikowano w wydawnictwach drugiego obiegu i pokazywano na nielegalnie

organizowanych wystawach. Ważną rolę w tym zakresie odegrała tzw. „sztuka przy Kościele”, w ramach której swoje prace pokazywało także wielu fotografów. W te przedsięwzięcia na różny sposób zaangażowanych było wiele osób, nie tylko fotografowie, ale także ci, którzy przechowywali zdjęcia, drukowali je, dystrybuowali i przygotowywali tajne ekspozycje, często narażając się przy tym na więzienie i represje.

Przypadająca w tym roku 45. rocznica powstania NSZZ „Solidarność” to okazja, by przyjrzeć się, jaką rolę odegrała fotografia w latach 1980-1989. Czy zarejestrowała prawdziwy obraz wydarzeń? Czy udało się stworzyć fotograficzne kontrnarracje równoważące oddziaływanie oficjalnej propagandy? Jakie miejsce zdjęcia z tego okresu zajmują dziś w naszej pamięci zbiorowej i historii fotografii? To pretekst, by przypomnieć fotografów, którzy dziś nie zawsze są pamiętani. Ze zrozumiałych względów ich zdjęcia publikowane były anonimowo, i dziś choć znamy obrazy, nie wiemy, kto je zarejestrował. To wreszcie powód, żeby pokazać same zdjęcia, z których wiele nigdy nie było pokazywanych, a część trafiało tylko do ograniczonej grupy odbiorców.

Nadszedł czas na próbę podsumowania dorobku polskiej fotografii ostatniej dekady PRL-u, naszkicowanie takiej mapy jej dokonań, która obejmowałaby zarówno artystów fotografików, fotoreporterów, jak i amatorów. Do pracy nad tą mapą chcielibyśmy zaprosić twórców zdjęć, badających je naukowców oraz przedstawicieli instytucji, które je przechowują. Tylko wspólnym wysiłkiem uda się zebrać rozproszony materiał i zapełnić istniejące jeszcze białe plamy, tym bardziej rażące, że dotyczące wydarzeń stosunkowo bliskich w czasie.

Konferencja została objęta honorowym patronatem Polskiego Komitetu ds. UNESCO.

PROGRAM KONFERENCJI:

- 09.00-09.30 – Rejestracja uczestników.
- 09.30-10.00 – Rozpoczęcie konferencji.

Panel I – Fotografia jako dokumentacja działań opozycji

Prowadzący: Marzena Kruk (Archiwum IPN)

- 10.00-10.20 – Edyta Kłodnicka, Mariusz Kwietniewski (Archiwum IPN); *Fotografia jako świadectwo oporu. Dokumentacja fotograficzna działań opozycji w latach 1980-1989 w zasobie IPN.*
- 10.20-10.40 – Iwona Kwiatkowska (Europejskie Centrum Solidarności); *Śmierć Komunie! Zadymy i demonstracje drugiej połowy lat 80 na fotografiach rodziny Babińskich.*
- 10.40-11.00 – dr hab. Kamil Dworaczek (OIPN Wrocław); *Fotografia jako źródło do badań dziejów opozycji w PRL*
- 11.00-11.20 – Dyskusja
- 11.20-11.40 – Przerwa kawowa

Panel II – Fotografowie i fotografie w działaniu

Prowadzący: Radosław Morawski (Archiwum IPN)

- 11.40-12.00 – Anna Małgorzata Pietuszko-Wdowińska („Rzeczpospolita”); *Fotografia reporterska stanu wojennego*.
- 12.00-12.20 – Tomasz Wierzejski (Agencja Fotograficzna FotoNowa); *Historia powstania i działalność NAF FotoNowa*.
- 12.20-12.40 – Joanna Lewandowska (Archiwum KK NSZZ „Solidarność”); *Obrazy solidarności. Fotografie zagranicznego wsparcia NSZZ ‘Solidarność’ i działalność Biura Koordynacyjnego w Brukseli*.
- 12.40-13.00 – Dyskusja
- 13.00-13.45 – Obiad

Panel III – Dyskursy niezależnej fotografii lat osiemdziesiątych

Prowadzący: Tomasz Stempowski (Archiwum IPN)

- 13.45-14.05 – dr Adam Sobota (niezależny badacz); *Polska fotografia niezależna lat 80 XX w. w obiegu międzynarodowym*.
- 14.05-14.25 – dr Henryk Kuś (Związek Polskich Artystów Fotografików Okręg Lubelski); *W krzywym zwierciadle – obraz PRL w fotografii Jarosława Denysenko, Janusza Kobylińskiego i Zdzisława Pacholskiego*.
- 14.25-14.45 – dr Krzysztof Jurecki (Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi); *Koncepcje narracji fotograficznych w polskiej fotografii niezależnej 1980-1989. Między dokumentem a metaforą*.
- 14.45-15.05 – Dyskusja
- 15.05 – Zakończenie konferencji

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Warszawa

Centrala

Archiwum IPN

Konferencja naukowa